

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Кафедра Суспільних дисциплін

07-10-60М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для практичних робіт та виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Історія України ХІХ ст.»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського)
рівня за освітньо-професійною програмою
«Середня освіта (Історія)»
спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННІЕМ
протокол № 5
від 24 січня 2025 року

Рівне – 2025

Методичні вказівки для практичних робіт та виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Історія України XIX ст.» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Історія)» спеціальності 014.03 «Середня освіта (Історія)» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Цецик Я. П. – Рівне : НУВГП, 2025. – 14 с.

Укладач: Цецик Я. П., к.і.н., доцент кафедри суспільних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Сокаль В. А., к.п.н., доцент в.о. завідувача кафедри суспільних дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності д.і.н., професор

Прищеп О. П.

Попередня версія МВ 07-03-417М <https://ep3.nuwm.edu.ua/28265/>

© Я. П. Цецик, 2025

© НУВГП, 2025

Зміст

1	Вступ	3
2	Поради з планування і організації вивчення навчальної дисципліни	4
3	Тематика практичних робіт та самостійної роботи	7
4	Тема № 1.....	7
5	Тема №2.....	7
6	Тема № 3.....	8
7	Тема № 4.....	8
8	Тема № 5.....	9
9	Тема№6.....	9
10	Тема №7.....	10
11	Тема №8.....	10
12	Тема№9.....	11
13	Тема №.10.....	11
13	Оцінювання знань студентів.....	12
14	Список рекомендованої літератури.....	13

1. Загальні завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Історія України XIX ст.» призначена для вивчення здобувачами вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю «Середня освіта (Історія)» денної та заочної форми навчання. Дисципліна орієнтована на оволодіння студентами ключових понять формування та розвитку українських земель упродовж XIX століття.

У процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні оволодіти ключовими поняттями політичного та соціально-економічного розвитку українських земель, з'ясувати особливості розвитку її різних регіонів, що було зумовлено геополітичною ситуацією.

Відповідно до освітньо-професійної програми з навчальної дисципліни

Мета дисципліни – «Історія України XIX ст.» набуття студентами теоретичних навичок та практичних умінь із

ключових питань суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку українських земель у XIX ст.

Предмет дисципліни «Історія України XIX ст.» - вивчає ключові напрями політичного, культурного та соціально-економічного розвитку українських земель, антиукраїнську політику імперських урядів, яка була спрямована на русифікацію.

При вивченні даної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні отримати компетенції:

- знання та усвідомлення закономірностей соціокультурного розвитку людства як певного етапу в його історії, що відображає певний рівень потреб, здібностей, знань, навичок та інтересів людини, спосіб виробництва, устрій політичних та суспільних відносин, рівень духовного розвитку та відтворення; розуміння причинно-наслідкових зв'язків, що впливають на процеси та явища історії суспільства.

- оволодіння знаннями сучасних досліджень в галузі історії.

- здатність здійснювати критичний аналіз джерел інформації та використовувати їх у професійній діяльності.

- оволодіння іноземними мовами у професійній діяльності в умовах багатокультурного суспільства та процесу євроінтеграції.

Результатами навчання, які набувають здобувачі вищої освіти вивчаючи дану дисципліну є:

- уміти навчати учнів державною мовою за розуміння та уміння професійним спрямуванням, формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички.

- застосувати знання основ наукових досліджень та основ цифрових технологій у професійній діяльності, вміти розкривати сутність досліджуваної проблематики у навчальних та дослідницьких проєктах з дотриманням академічних вимог до їх оформлення та виконання.

- вміти оцінювати, класифікувати й інтерпретувати джерела й теоретичний матеріал з історії та культури України та світу.

- знати і аналізувати сучасні наукові дослідження з проблем вітчизняної та всесвітньої історії, спеціальних дисциплін та вміти імплементувати знання у навчальну і практичну діяльність.

- вміти на практиці застосовувати основи майстерності вчителя в педагогічному спілкуванні та в управлінні навчально-виховним процесом.

- вміти використовувати регіонально-красназничу складову історії для активізації пізнавальної діяльності учнів; розуміти й популяризувати історико-культурну спадщину України та світу.

- цінувати різноманіття та мультикультурність; ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керуватися в педагогічній діяльності принципами толерантності, діалогу й співробітництва.

Обов'язкові завдання виконуються кожним здобувачем у процесі вивчення навчальної дисципліни, вибірккові є альтернативними.

Після виконання обов'язкових та вибіркових завдань у встановлені терміни студент звітує викладачеві, а набрані ним бали враховуються як кількість балів за поточну успішність у навчальній роботі.

Оцінювання результатів поточної успішності студентів (завдань, що виконуються під час практичних занять, виконання індивідуальних завдань, консультаціях, результати самостійної роботи проводиться за наступними критеріями у (відсотках балів, що виділені на виконання завдання з заокругленням до цілого числа):

Критерії оцінювання практичних завдань

(у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру, порушені терміни виконання та вимоги до оформлення;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці, порушені терміни виконання та вимоги до оформлення;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

у разі колективного виконання завдань слід передбачити розподіл балів між виконавцями

У процесі вивчення дисципліни «Історія України XIX ст.» передбачено наступні види роботи викладача зі студентами:

- проведення індивідуальних консультацій згідно графіка затвердженого кафедрою суспільних дисциплін;

- перевірка виконання індивідуальних завдань поточного контролю та модульних контрольних робіт;

- проведення індивідуальних занять зі здобувачами вищої освіти з метою підвищення рівня їхньої підготовки та розвитку індивідуальних здібностей результатом чого може стати підготовка наукових доповідей, статей у фахових виданнях.

Контроль самостійної роботи здобувачів здійснюється на практичних та індивідуальних заняттях у формі поточного контролю, модульних контрольних робіт та перевірки якості виконання індивідуальних і домашніх завдань. У табл. 1 наведено завдання для самостійного опрацювання.

Таблиця 1

Перелік питань для підготовки доповіді, інформаційного повідомлення, презентації

№ з/п	Назва теми
1.	Причини та наслідки входження українських земель після поділів Речі Посполитої до Австрійської та російської імперій
2.	Особливості соціально-економічного розвитку різних регіонів України у першій половині XIX ст.
3.	Охарактеризувати політичну ситуацію на українських землях у першій половині XIX ст.
4.	Відображення революції 1848 р. на західноукраїнських землях

5.	Особливості розвитку української культури у першій половині XIX ст.
6.	Проаналізувати ключові напрями діяльності депутатів-українців в Австрійському парламенті
7.	Проаналізувати особливості розвитку промисловості на українських землях у другій половині XIX ст.
8.	З'ясувати причини та наслідки посилення русифікаторської політики на українських землях у другій половині XIX ст.
9.	Охарактеризувати особливості політичного життя на українських землях у другій половині XIX ст.
10.	Розвиток української культури у другій половині XIX ст.

3. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ РОБІТ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Практичне заняття № 1.

Тема: Українське національне відродження наприкінці XVIII– на початку XIX ст.

Мета: Ознайомити здобувачів із особливостями українського національного відродження наприкінці XVIII– на початку XIX ст.

Питання для обговорення

1. Проаналізувати ключові питання українського національного відродження у досліджуваний період.
2. З'ясувати роль імперських урядів у гальмуванні цих процесів.
3. Визначити ключові напрями розвитку української національної ідеології

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9.

Практичне заняття № 2.

Тема: Політичне становище українських земель у першій половині XIX ст.

Мета: З'ясувати зі здобувачами особливості політичної ситуації на українських землях у першій половині XIX ст.

Питання для обговорення

1. Визначити особливості політичного становища українських земель на початку та першій половині XIX ст.
2. Охарактеризувати внутрішню політику імперських урядів щодо українців.
3. Роль українців у війнах проти наполеонівської армії.
4. Польське повстання 1830 – 1831рр. та його наслідки.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 5, 6, 8, 10.

Практичне заняття № 3

Тема: Соціально-економічний розвиток українських земель у першій половині XIX ст.

Мета: З'ясувати особливості соціально-економічного розвитку різних регіонів України у першій половині XIX ст.

Питання для обговорення

1. Проаналізувати особливості соціально-економічного розвитку українських земель у першій половині XIX ст.
2. Охарактеризувати роль кріпосного права в гальмуванні розвитку економіки.
3. Особливості економічного розвитку різних регіонів України.
4. Розвиток промислового виробництва.
5. Ярмаркова торгівля та її вплив на економічну ситуацію на українських землях.

Норма часу за навчальною програмою: 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9.

Практичне заняття № 4.

Тема: Суспільно-політичні та національний рухи на українських землях в першій половині XIX ст.

Мета: Проаналізувати зі здобувачами особливості національно-визвольних рухів на українських землях у першій половині XIX ст.

Питання для обговорення.

1. Роль «весни народів» в українському визвольному русі.
2. Головна Руська рада та її роль у революційних подіях 1848 р.
3. Особливості проведення виборів до австрійського парламенту.
4. Суспільно-політичні процеси у Галичині, Буковині та Закарпатті у 1840-х – 1850-х рр.
5. Суспільно-політичне життя на українських землях у складі російської імперії.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8.

Практичне заняття № 5.

Тема. Розвиток культури на українських землях у першій половині XIX ст.

Мета: З'ясувати зі здобувачами особливості розвитку української культури у першій половині XIX ст.

Питання для обговорення.

1. Роль І. Котляревського у розвитку української культури на початку XIX ст.
2. «Руська трійця» та її вплив на розвиток української літератури.
3. Творчість Т. Г. Шевченка.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10.

Практичне заняття № 6.

Тема: Модернізаційні процеси на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст.

Мета: Проаналізувати зі здобувачами особливості суспільно-політичних процесів на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорської імперії.

Питання для обговорення.

1. Створення та початок діяльності українських політичних партій у Галичині.
2. Діяльність українців у парламенті Австро-Угорщини та Галицькому сеймі.
3. «Українофіли» та «русофіли» причини та наслідки протистояння політичних течій у Галичині.
4. Роль російської імперської влади у розвитку русофільського руху в Галичині у другій половині XIX ст.
5. Вплив греко-католицької церкви на український національний рух на західноукраїнських землях.
6. Особливості суспільно-політичного розвитку Буковини та Закарпаття.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 6, 9, 10.

Практичне заняття № 7

Тема: Реформи 60–70 рр. XIX ст. та їх реалізація на Наддніпрянській Україні.

Мета: З'ясувати зі здобувачами особливості проведення імперських реформ на українських землях.

Питання для обговорення.

1. Реформи 60–70 рр. XIX ст. та їх реалізація на українських землях.
2. Проведення імперських реформ на українських землях.
3. Причини та наслідки відміни кріпосного права у 1861 р.
4. Судова, земська, військова реформи та їх наслідки.
5. Посилення русифікаторської політики імперії на українських землях. Валуєвський указ та Емський циркуляр.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 3, 4, 5, 7, 8, 9.

Практичне заняття № 8

Тема: Соціально-економічний розвиток українських земель у

другій половині XIX ст.

Мета: Проаналізувати зі здобувачами особливості соціально-економічного розвитку українських земель у другій половині XIX ст.

Питання для обговорення

1. Зміна соціальної структури населення після відміни кріпосного права.
2. Розвиток економіки на українських землях. Формування фабрично-заводських районів.
3. Особливості економічного розвитку Правобережної України.
4. Роль торгівлі в економічному розвитку українських земель у складі російської імперії.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12.

Практичне заняття № 9

Тема: Суспільно-політичні та національно-визвольний рухи у другій половині XIX ст.

Мета: Проаналізувати зі здобувачами роль українських національно-визвольних рухів у суспільно-політичному житті на українських землях у другій половині XIX ст.

Норма часу (за навчальною програмою): 4 год.

Питання для обговорення.

1. Діяльність українських культурно-політичних угруповань у другій половині XIX ст.
2. Початок формування українських національних партій на українських землях у складі імперії.
3. Причини та наслідки польського повстання 1863 – 1864 рр.
4. Особливості українського національно-визвольного руху: політичні програми, тактика та стратегія.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10.

Практичне заняття № 10

Тема: Культурне життя України в другій половині XIX ст.

Мета: проаналізувати зі здобувачами основні напрями розвитку української культури у другій половині XIX ст.

Норма часу (за навчальною програмою): 2 год.

Питання для обговорення.

1. Розвиток освіти на українських землях у другій половині XIX ст.: причини та наслідки.
2. Формування українського театру та особливості проведення вистав українською мовою.
3. Розвиток української літератури, живопису та музики.

Рекомендована література: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11.

4 ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Система оцінювання успішності здобувача вищої освіти здійснюється за 100-бальною шкалою, що розділяється на дві складові:

1. 60 балів – поточна складова оцінювання.
  2. 40 балів – модульна або підсумкова складова оцінювання.
- Усі форми включено до 100-бальної шкали оцінювання.

Модульну або підсумкову складову оцінювання організовано шляхом складання двох модульних контролів знань студентів. Перескладати модульні контролі не дозволяється.

Контрольні заходи включають модульний контроль знань студентів. Поточний контроль є складовою частиною навчального процесу та здійснюється під час лекційних та практичних занять.

Форми поточного контролю

- перевірка підготовлених здобувачами презентацій за темами навчальної дисципліни узгодженої викладачем;
- перевірка виконання домашніх та індивідуальних завдань;
- модульний контроль;
- інші види контролю.

5. Рекомендована література

5.1. Базова

1. Алексеев Ю.М. Історія України: навчальний посібник для вузів. К., 2004. 256 с.
2. Бойко О.Д. Історія України: Посібник. К., 2016. 656 с.
3. Бокань В.А. Історія культури України: Навч. посібник. К., 2002. 256 с.
4. Горелов М.Є., Моця О.П., Рафальський О.О. Цивілізаційна історія України. К., 2005.
5. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX століття. К.: Генеза, 2000. 360 с.
6. Гупан Н.М., Пометун О.І. Історія України. К.: Освіта. 2012. 336 с.
7. Танцюра В. І., Куліш С. М. Пересада О.О. Історія України: навчальний посібник. Х., 2020 536 с.

5.2. Допоміжна література

8. Іваницька С. Українська ліберально-демократична партійна еліта: «колективний портрет» (кінець XIX – початок XX століття). Запоріжжя: «Просвіта», 2011. 452 с.
9. Історія України. Нове бачення. У 2-х т. К., 1996.
10. Історія України / Під ред. Ю.Зайцева. Львів, 1996.
11. Історія України /Під ред. В.А.Смолія. К., 1997.
12. Історія українського селянства. Нариси в 2-х томах. Київ. 2006.
13. Цецик Я.П. Документи Державних архівів як джерело дослідження суспільно-політичних процесів на Волині наприкінці XIX – на початку XX ст. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія: Збірник наукових праць Вип. 26. Маріуполь, 2019. С. 66-73.
14. Тихончук Л. Х., Цецик С. П., Цецик Я. П. Особливості фінансування органами місцевого самоврядування закладів освіти Волині наприкінці XIX – на початку XX ст. Ефективна

економіка. 2021. № 12. URL:
http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2021/13.pdf
12. Буравський О., Сазонець І., Цецик Я. Регулювання органами
влади соціально-економічних процесів на Волині наприкінці XIX
– на початку XX ст. Емінак. Науковий щоквартальник. 2 (30).
2020. С. 87-96.

5.3. Інформаційні ресурси

1. «Інститут історії України НАН України. URL:
<http://www.history.org.ua>
2. Українська правда. Історична правда. URL:
<https://www.istpravda.com.ua>
3. Український інститут національної пам'яті. URL:
<https://uinp.gov.ua>
4. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І.
Вернадського. [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://www.nbuv.gov.ua/>.